

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 839413/9

בבית הדין הרבני האזורי רחובות

לפני כבוד הדיינים:

הרב יהודה שחור, הרב יאיר לרנר, הרב ירון נבון

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד בתיה כהנא דרור)

נגד

הנתבע: פלוני

הנדון: חיוב כתובה כשתביעת הגירושין הייתה בטענת 'אינו זן'

### פסק דין

#### הרקע וטענות הצדדים

הצדדים עלו מאתיופיה ונישאו בישראל בתאריך כ"ז באדר א' תשע"א (3.3.2011) כשהאישה הייתה בהריון מתקדם מהבעל. נולד להם בן בתאריך כ"ו בסיוון תשע"א (28.6.2011). האישה הגישה תביעת גירושין בתאריך ב' בכסלו תשע"ב (28.11.2011). בדיון בתאריך י"א בכסלו התשע"ג (25.11.2012) אמרה האישה שרצונה להתגרש כי הבעל אינו עובד ואינו מפרנס. הבעל הסכים להתגרש. בדיון נאמר שאם הבעל יעבוד ויפרנס, תשקול האישה שוב את הצורך בגירושין וכנראה יעשו שלום בית. מכל מקום בהתאם להסכמת הבעל ניתן פסק דין לגירושין בתאריך י"ב בכסלו התשע"ג (26.11.2012) והצדדים זומנו לסידור גט. הבעל לא הופיע לסידור הגט, בית הדין קבע שלוש פעמים נוספות מועדים לסידור גט אך גם הבעל וגם האישה לא הופיעו למועדים אלו. האישה, שבאותה תקופה לא הייתה מיוצגת, זנחה את התביעה והתיק נסגר.

האישה פתחה תיק גירושין חדש, בהיותה מיוצגת, בתאריך י"ב בשבט תשע"ח (28.1.2018). התקיים דיון שבו הסכים הבעל להתגרש וסוכם שעניין הכתובה יידון לאחר סידור הגט. הצדדים התגרשו בכ"ו בשבט תשע"ח (11.2.2018).

האישה פתחה תיק לתביעת הכתובה ואחר כך הגישה בקשה להשהות את התביעה. בתאריך ה' באדר א' תשע"ט (10.2.2019) ביקשה האישה לקבוע דיון בכתובה. ואכן התקיים דיון שבו הופיעו הצדדים ושטחו את טענותיהם לפני בית הדין.

האישה תובעת את כתובתה שבה נרשם סך של 180,000 ש"ח.

האישה ובאת כוחה טוענות שהבעל לא עבד ולא פרנס אותה וכי לכן, לאחר חצי שנה של מגורים משותפים בבית הוריה, נאלצה היא לפתוח תיק גירושין ואמרה לו: "או שתעבוד או שתעזוב את הבית." אז עזב הבעל אותה ולא תבע שלום בית, שש שנים לא נתן לה הבעל גט ושש שנים מרד מתשמיש. לטענתה, כשהאישה תובעת גירושין עקב מחדליו של הבעל או כשהבעל עזב את הבית, ודאי הוא שהיא לא הפסידה כתובתה. באת כוח האישה גם ציינה שהאישה אינה מקבלת דבר מהבעל במסגרת איזון משאבים כי אין להם רכוש משותף.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

הבעל אמר שאין הוא 'בורח' מחיוב הכתובה אך אין לו כסף והוא מוכן לשלם לאישה עבור הכתובה בתשלומים של חמישים ש"ח לחודש.

בנוסף לכך אמר הבעל שהוא מתנגד לטענות שהעלתה האישה כלפיו. לטענתו, האישה 'זרקה אותו' מהבית בתקופה שהוא היה במשבר ו'לא מצא את עצמו', הרקע לכך היה דקירתו בסכין בסמוך להתחלת תקופת עבודתו ואשפוזו כשבועיים בבית חולים. ואז אמרה האישה שאם הוא לא יעבוד – יעזוב את הבית. הבעל הוסיף שהאישה מסיתה כנגדו את הילד. הצדדים ציינו שאירוע הדקירה היה כחודש לאחר הנישואין.

### דיון והכרעה

הרב יאיר לרנר

#### ראשי פרקים לדיון

- א. בעל שאינו זן ומפרנס את אשתו – האם חייב לגרש ולשלם את הכתובה?
- ב. סתירה בדברי הרמ"א בדין בעל שאינו זן ותירוץ החתם סופר;
- ג. דין כתובה מוגזמת;
- ד. מסקנה

א. בעל שאינו זן ומפרנס את אשתו – האם חייב לגרש ולשלם את הכתובה?  
מקור כפיית הבעל לזון את אשתו או לגרש הוא בגמרא בכתובות (עז, א):

אמר רב: האומר "איני זן ואיני מפרנס" – יוציא ויתן כתובה. אזל רבי אלעזר אמרה לשמעתיא קמיה דשמואל. אמר: אכסוה שערי לאלעזר, עד שכופין אותו להוציא – יכפוהו לזון! ורב? אין אדם דר עם נחש בכפיפה.

מציינו מחלוקת ראשונים כיצד לפסוק: רבנו חננאל והרי"ף פסקו כשמואל, ובה"ג פסק כרב. והרמב"ם (הלכות אישות פרק יב הלכה יא) כתב:

במה דברים [=שיעור המזונות שפירט בהלכה הקודמת] אמורים? בעני שבישראל, אבל אם היה עשיר – הכל לפי עושרו, אפילו היה ממונו ראוי [...] כופין אותו ופוסקין לה מזונות כפי ממונו. ואם היה עני ביותר ואינו יכול ליתן לה אפילו לחם שהיא צריכה לו – כופין אותו להוציא, ותהיה כתובתה חוב עליו עד שתמצא ידו ויתן.

וכתב שם המגיד משנה:

[...] והלכתא כשמואל [...] וכתב הרשב"א: " [...] אפשר לומר שאם אין בית דין יכולין לכופו לזון [...] שהוא עני ואינו רוצה להשתכר להרויח ולזון שכופין אותו [...] "עכ"ל. והן הן דברי רבינו.

וכך כתב הריטב"א (כתובות שם). ועיין ברא"ש בכתובות (שם) – פרק ז סימן יט [ובדבריו בשו"ת הרא"ש כלל ח סימן ז] ובשו"ת הריב"ש (סימן צא).

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

אבל רבנו ירוחם (מישרים נתיב כג חלק ה) חלק וכתב: "ותמהו עליו למה כופין אותו להוציא מאחר שאין לו ממה לזונה [...]" וכן חלק בהגהות מימוניות (אישות פרק יב אות ח) בשם [אביאסף, היינו] הראב"ה [בשם רבנו תם] וכן המרדכי בפרק המדיר (כתובות סימן רה) בשם ראב"ה.

המורם מהאמור הוא שיש מחלוקת ראשונים בבעל שאינו זן את אשתו – אם כופין או מחייבין אותו לגרש את אשתו או לא [מחלוקת בדינו כשאינו רוצה לזון ואפשר לכופו ומחלוקת בדינו כשאינו יכול ואי אפשר לכופו].

והנה המחבר בשולחן ערוך (אבן העזר סימן ע סעיף ג) כתב כדברי הרמב"ם:

וכמה מזונות פוסקים לאשה [...] במה דברים אמורים בעניי שבישראל, אבל בעשיר – הכל לפי עושרו [...] ואם היה עני ביותר ואינו יכול ליתן אפילו לחם שהיא צריכה – כופין אותו להוציא [...]

אבל הרמ"א חלק והגיה וכתב בשם רבנו תם שמי שאין לו לזון – אין כופין אותו לגרש.

### ב. סתירה בדברי הרמ"א בדין בעל שאינו זן ותירוץ החתם סופר

והנה מצינו סתירה בדעת הרמ"א שהרי בהלכות כתובות (סימן ע סעיף ג הנ"ל) כתב הרמ"א שמי שאין לו לזון – אין כופין אותו לגרש, וכן"ל, ואילו בהלכות גיטין (סימן קנד סעיף ג) שב וכתב המחבר:

האומר "איני זן ואיני מפרנס" – כופין אותו לזון, ואם אין בית דין יכולים לכופו לזון כגון שאין לו במה לפרנס ואינו רוצה להשתכר ולהרוויח ולזון – אם תרצה היא כופין אותו להוציא מיד וליתן כתובה [...]"

ופה לא חלק הרמ"א ולא הגיה מאומה, ונראה שמסכים עם דברי המחבר שאם אין לו לזון כופין אותו.

והנה מצינו יישוב לסתירה זו בדברי החתם סופר שכתב (בשו"ת חתם סופר אבן העזר א סימן קלא):

[...] ומינה היינו בשיש לו ואינו רוצה לזונה ועל ידי כפייה תוכל להמציא מזונותיה, אבל כשאינו יכול לזונה כי אין לו אפילו לחם צר ותמות ברעב – אפילו שמואל מודה דקל וחומר: "מפני ריח הפה מוציא, מפני חיי נפש לא כל שכן" ואפשר אפילו יש לה משלה ותוכל לחיות בממון עצמה, מכל מקום סוף שתכלה קרנה ותמות ברעב ואין מי שירחם שוב עליה, אבל כשכופין עתה לגרשה תוכל להינשא לאתר המפרנסה [...] והיינו דדקדק הרמב"ם [...]

אמנם רבנו ירוחם הקשה מאי שנא משארי בעלי חובות שאם אין לו – פטור, והכא שאין לו אמאי נכוף להוציא? ומשום הכי פליג רמ"א אהמחבר (סימן ע סעיף ג) ובאמת הרשב"א נזהר מקושיא זו וכתב [...] פירוש: בודאי [...] ואם אין לו וגם אם הוא חולה ואינו יכול להשכיר ולהרויח [...] לא גרע משאר בעל חוב [...] אך הכא מיירי כשיכול להשכיר עצמו ולהרויח ואינו רוצה, וקשה לכופו שירוויח ועשה מלאכה והוא אינו רוצה, והוי לה חיי נפש והוא הוי ליה פושע, ולכן כופין לכולי עלמא ולא קשיא מידי קושית רבינו ירוחם. ומשום הכי בסימן קנ"ד שכתב המחבר כלשון הרשב"א לא הגיה הרמ"א כלום, מה שאין כן בסימן ע' סתם המחבר כרמב"ם הגיה רמ"א כרבינו ירוחם.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

בסיכום דברי החתם סופר נראה שאם אין לבעל אפשרות לעבוד ולפרנס דעת הרמ"א שאין כופין לגרש כי הבעל עצמו הוא עני ואביון, אבל במקרה שיש לבעל אפשרות לעבוד ולפרנס ואינו רוצה הוא מוגדר פושע ואז אפילו הרמ"א מודה שכופין אותו להוציא.

והנה במקרה הנדון לפנינו לאחר זמן קצר לאחר הנישואין נדקר הבעל על ידי מאן דהו ואושפז כשהוא פצוע בבית חולים. לאחר שחזר לביתו נשאר בבית כחודשיים ולא הלך לעבודה כדי לפרנס את משפחתו, ואז אמרה האישה לבעלה לעזוב את הבית. הבעל עזב את בית המגורים – התגורר מחוץ לבית כשש שנים אם כי לפעמים בא לבקר בבית – ולא פרנס את משפחתו. לבסוף התגרשו הצדדים בכ"ו בשבט תשע"ח (11.2.2018).

בדיון בבית הדין התרשם בית הדין שהבעל לא עשה מאמצים מרובים לעבוד בעבודה קבועה. בתקופה האחרונה עבד בעבודות מזדמנות אך לא התמיד בעבודה קבועה.

בדיון בבית הדין טען הבעל שהוא מסכים לחיוב הכתובה אך אינו יכול לשלם. כן טען בדיון שהאישה מסיתה את הילד נגדו, אך האישה הכחישה את טענתו זו.

האישה מודה שאמרה לבעל לעזוב את הבית כיון שאינו מפרנס.

ואומנם במהלך הדיון סיפרה האישה שהיא עובדת בעבודה קבועה בשנים האחרונות ומפרנסת את עצמה ואת הילד, אך לפי דברי החתם סופר גם אם יש לאישה ממון משלה, אם בעלה אינו זן ומפרנס אותה מחייבין את בעלה לגרשה, והנימוק הוא שאולי ייגמר ממונה של האישה ותרעב ללחם, אך אם תהיה פנויה לאחר מתן הגט תוכל להינשא לבעל אחר אמיד שיוכל לפרנסה. גם במקרה דידן, אף שהאישה עובדת במשרה קבועה ייתכן שבבוא היום תונף חרב הפיטורין על האישה והיא תישאר מובטלת בביתה. אם כן בדיון, במשפט ובצדק עשתה האישה כשביקשה מבעלה לעבוד ולפרנס את משפחתו ומשראתה שאינו נוהג כך סילקה אותו מהבית. ואף אם בתחילה לאחר הנישואין היה הבעל חולה מחמת פציעה והווי 'תחילתו באונס' אבל לאחר שהתאושש מהפציעה היה יכול למצוא עבודה קבועה ולפרנס את משפחתו ומשלא עשה כך במשך שנים הווי 'סופו בפגיעה'. לכן צריך הבעל לגרש את אשתו וליתן לה את כתובתה כפי שפסק המחבר בשולחן ערוך (אבן העזר סימן קנד סעיף ג): "האומר איני זן ואיני מפרנס [...] ואינו רוצה להשתכר [...] אם תרצה היא כופין אותו להוציא מיד וליתן כתובה".

### ג. דין כתובה מוגזמת

ברם מצינו בספר לב שומע לשלמה (הגאון הרב שלמה דיכובסקי שליט"א חבר בית הדין הגדול בדימוס, בפרק כתובה מוגזמת, חלק א עמוד טז) שכתב:

רבים נוהגים לכתוב סכום מוגזם בכתובה מטעמי כבוד או רצון להרשים את הנוכחים בחופה. כאשר הכתובה מגיעה לגוביינא נוצרת לא פעם בעיה חריפה כתבתי לא פעם בפסקי דין שונים שיש לי קושי הלכתי בכתובות מוגזמות [...] ואכן עיקר סמיכות דעתה של האשה בכתובה היא על סכום התוספת ולא עיקר הכתובה שערכו נמוך. על כן יש לקבוע את הסכום הראוי לפרנסת יחיד במשך שנים עשר חודש. כמדד ראוי לקביעת סכום הכתובה [...] או לקבוע סכום מינימלי משוער של 3000–5000 ש"ח לחודש כסכום הגיוני המייצג ערך כתובה בין 36,000 ש"ח לבין 60,000 ש"ח. לכל היותר הייתי מוכן לסכום של 120,000 ש"ח המייצג ערך פרנסה של 10,000 ש"ח לחודש – סכום נכבד ביותר, אבל בשום פנים לא מעבר לזה. כך לא ינזק הבעל יותר מדאי באם תבוא הכתובה לגוביינא. סכום גבוה יותר נכנס לדעתי

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

לתחום של כתובה מוגזמת, ויש להסתפק בכנות התחייבותו שנעשתה אולי לכבוד בלבד.

המורם מדברי לב שומע לשלמה הוא שאם הבעל כתב תחת החופה סכום גבוה ומוגזם לכבוד או להרשים את המשפחות כנראה אינו מתכוון להתחייב ברצינות לסכום הגבוה שמוזכר בכתובה והווי כדין אסמכתא שאדם אינו גומר בדעתו להתחייב לסכום הכסף, ולכן אינו חייב בסכום הזה המוגזם.

וכן כתב הגאון הרב חיים שלמה שאנן זצ"ל (אב"ד תל אביב, נתניה ואריאל) בספר עיונים במשפט (אבן העזר חלק א סימן כד) בנושא כתובה מוגזמת:

הנדון שלפנינו הוא אדם שהתחייב בשנת תשמ"ד לתת לאשתו כתובה הסכום של מאתיים וארבעים מיליון שקל – אמנם שקל ישן, אבל גם בעת שהכתובה נכתבה זה היה סכום דמיוני לכל הדעות [...] ונחזי אנן: האם התחייבות על כתובה בסדר גודל הנ"ל שהתחייב הבעל, כשברור לנו שמעולם לא היה לו ויהיה לו אפשרות לקימה, יש לה תוקף מחייב. ויש לדון האם יש בהתחייבות מסוג זה דין 'אסמכתא' וכן האם יכול הבעל לומר "משטה הייתי כך כיון שידעת שאין כונתי רצינית בהתחייבות שכזו".

והסיק שם [אף שחלק על הסכומים שנקב הגר"ש דיכובסקי ועל עקרונות ודרכי חישובם הנ"ל] וכתב:

לסיכום: התחייבות על כתובה בסדר גודל של מאות מיליוני שקלים שבשעה שנכתבה, ואפשר גם עתה [...] נראה שהן הבעל והן האשה לא נתכוונו ומתכוונים לאמור בכתובה, ולא נכתב סכום מוגזם זה אלא לכבוד בלבד – אינו מחייב.

במקרה המונח לפנינו מדובר בזוג יהודים שעלו מאתיופיה, שאינם בעלי אמצעים כספיים ושהם דחוקים בפרנסתם בחיי היום-היום. והבעל כתב בכתובה סכום של 180,000 ש"ח, ולגבי הצדדים בוודאי הווי סכום מוגזם לתשלום, ומסתבר שהבעל לא גמר בדעתו להתחייב לסכום גבוה כזה.

### ד. מסקנה

נראה להורות שהבעל ישלם סכום של 40,000 ש"ח שהוא סכום כסף סביר של כתובה. הבעל ישלם את הסכום הנ"ל בתשלומים של 700 ש"ח לחודש.

הרב יאיר לרנר

### הרב יהודה שחור

לאחר עיון במה שכתב ידידי ועמיתי הגר"י לרנר שליט"א, ברצוני לציין:

א. הבעל לא עיגן את האישה שש שנים ולא מרד מאישות שש שנים כטענת האישה. כחודש אחרי הנישואין נדקר הבעל בסכין ועקב כך היה במשבר והפסיק לעבוד, האישה תבעה גירושין והוציאה אותו מבית הוריה כי לא עבד ופרנס. בדיון הראשון שבו השתתפו הצדדים בבית הדין הסכימו הצדדים לגירושין. לאחר מכן גם האישה לא התייצבה לשלושה מתוך ארבעת הדיונים לגט שקבע בית הדין וזנחה את תביעתה. כשהאישה קיבלה ייצוג והגישה תביעת גירושין חדשה סודר הגט בתוך פחות מחודשיים וחצי מיום הגשת התביעה לגירושין.

לפיכך לא היה כאן שום עיגון מצד הבעל (ובוודאי לא היה עיגון ממושך של שש שנים).

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

ב. תקופת המשבר לא הייתה שש שנים. מדובר בתקופת זוגיות קצרה ביותר ומשבר שאינו ממושך. המשבר נוצר בסמוך לנישואין ובעקבותיו דרשה האישה הפרדה והצדדים הסכימו להתגרש.

ג. גם לגבי מרידה בחיי אישות (שש שנים): האישה לא ביקשה מהבעל חיי אישות והבעל סירב. אדרבא האישה היא שדרשה שהבעל יעזוב את הבית אם הוא לא מפרנס.

ד. הקרע נוצר כי הבעל לא זן ופרנס. אך הנסיבות לכך הם אירוע הדקירה בסכין של הבעל והאשפוז כתוצאה של הדקירה, שבעקבותיהם נגרם לבעל משבר נפשי שקשה לקבוע שהבעל היה אשם בו. האישה לא המתינה והוציאה את הבעל מהבית. ייתכן מאוד שלו היה לאישה באותו זמן יותר אורך רוח, היה הבעל יוצא מהמשבר ומתחיל לעבוד ולפרנס, ולא היה צורך בהיפרדות וגירושין.

ה. כל הנסיבות דלעיל מצדיקות לחייב את הבעל לא בסכום המלא של הכתובה אלא בסכום חלקי ביותר.

ו. יש גם לצרף לכך שהצדדים היו בזמן החתונה (ונמצאים גם כיום) במצב סוציאקונומי נמוך ביותר ואף אין להם רכוש. זה לכשעצמו מהווה עילה לקבוע שהסכום המקורי שנרשם בכתובה נחשב כמופרז לגבי זוג מסוג זה וכפי שציין הגר"י לרנר לעיל.

מאחר שגם כיום מצבו הכלכלי של הבעל ירוד מאוד, יש הצדקה לפירעון הכתובה בתשלומים שאינם גבוהים.

ז. לאור כל הנ"ל מצטרף אני למסקנת הגר"י לרנר דלעיל.

הרב יהודה שחור

הרב ירון נבון

חיוב התראה בבעל שאינו זן ולא מפרנס

כתב בשו"ת נודע ביהודה (מהדורא תניינא אבן העזר סימן צ) וזו לשונו:

ובאומר "איני זן ואיני מפרנס" – אפילו לחם – דכופין, מכל מקום מי לא בעי התראה? וכי עדיף כח האשה מכח האיש? ובכל הני שהאשה יוצאה בלי כתובה בעי התראה [...] אלא ודאי דוקא כשהתרו בו הבית דין והוא עומד במרדו ואומר "איני זן".

וכתבו חברי בית הדין הגדול הגר"ב ז'ולטי, הגר"ש ישראלי והגר"ע יוסף זצ"ל בפד"ר (חלק ה עמ' 332) וזו לשונם: "ובנדרון דידן הרי לא התרו במערער, והוא לא אמר "איני זן" אלא לפי מצבו כיום אין בידו לפרנסה, א"כ פשוט הוא שאין לחייבו לתת גט למשיבה."

והוסיף בביאור הדברים הגאון הגר"ח ג צימבליסט שליט"א בפד"ר (חלק ח עמ' 310) וכתב:

על כורחך עיקר ההתראה לענין לחייבו לגרשה אינו אלא כדי שנדע בודאות שאין עוד תקוה שהחיים ביניהם יהיו תקינים כי כל עוד יש תקוה כזאת אין מחייבים לגרש אלא מנסים להשלים ביניהם. ולכן מתרים בו תחילה ומנסים לראות שמא התראת בית דין תרתיע אותו ולא ישוב לכסלה עוד. ואם אחרי ההתראה הוא שב על אולתו, רק אז נודע שאין תקוה ומחייבים או כופים לגרש, והכל תלוי בראות עיני הדיינים [...] ויסודו של דבר הוא שכל הדברים

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

המנויים בסימן קנ"ד שבגללם מחייבים או כופין לגרש אין זה מטעם קנס על העבר כי אם מתוך דאגה לעתיד.

עייין שם. ועייין עוד בשו"ת מטה לחם (סימן לא עמ' עח) ובאבני האפד (חלק ב, נושא אפד סימן לב עמ' קנז) שדנו בחידושו של הנודע ביהודה.

בנדון דידן לאחר תקופה קצרה של חיי נישואין משותפים הוציאה האישה את האיש מבית הוריה לאחר שעבר אירוע דקירה וניתקה עמו קשר, כפי העולה מתוך הדיונים שהאישה הצהירה בפני בית הדין שאין לה קשר עם האיש, ולטענת האיש האישה 'חוסמת אותו' במכשיר הטלפון ואף מונעת ממנו לראות את ילדם המשותף. בנוסף לכך בדיון הראשון שהתקיים בבית הדין טענה האישה שהיא רוצה להתגרש והאיש השיב שרצונו בשלום בית.

אף שאין הצדקה למעשיו של האיש שלא זן ולא פרנס את האישה, ברם ודאי שאי אפשר לומר שאפסה תקווה לשיקום חיי הנישואין, ויש סבירות לומר שלו היו פונים למטפלים ובעלי מקצוע היו יכולים לשקם את חייהם ויכולים היו לראות חיים טובים יותר.

### חיוב גט וכתובה כשהבעל לא זן אך האישה מתפרנסת ממעשה ידיה

יש להוסיף עוד: בנדון כנידון דידן, שהאישה עבדה והתפרנסה ממעשה ידיה (כפי שכתבה בכתב התביעה מתאריך כ"ה בתשרי תשע"ג – 11.10.12), ישנה מחלוקת בין גדולי הדיינים אם בית הדין יכולים לחייב את הבעל לגרש את האישה – יעוין בפד"ר (חלק ה' עמ' 332) דפשיטא להו לחברי ביה"ד הגדול הגר"ב ז'ולטי, הגר"ש ישראלי והגר"ע יוסף זצ"ל שאף שלא נפטר מחיוב מזונותיה אם מעשה ידיה אינם מספיקים לה, מכל מקום אין לחייבו לתת לה גט, שהרי מכל מקום הוא נותן לה (ממעשי ידיה) לחם שהיא צריכה. ומאידך גיסא דעת הגר"ח"ג צימבליסט שליט"א (בפד"ר חלק ח עמ' 302) שכל שאינו ממלא את חובת המזונות כלפיה מחייבים אותו לגרשה ואף דספקא לדברים קטנים, והסכימו עימו הגר"ע אזולאי והגר"ב ורנר זצ"ל. ועייין שם שהאריך להוכיח כן מסוגית הגמרא ריש פרק המדיר (כתובות דף ע"ב). ועייין עוד בשורת הדין (חלק טו מעמ' רנב ואילך) ובאוצר הפוסקים (סימן ע אות יב).

ודון מיניה שיש להוסיף זאת כספק אם אפשר לחייב את הבעל בכתובה.

עמיתי הגר"י לרנר שליט"א הביא מדברי החתם סופר שכתב:

אפילו יש לה משלה ותוכל לחיות בממון עצמה, מכל מקום סוף שתכלה קרנה ותמות ברעב ואין מי שירחם שוב עליה, אבל כשכופין עתה לגרשה תוכל להינשא לאחר המפרנסה.

עייין שם. הרי שלדבריו כופין את הבעל לגרש אפילו שיש לה מזונות.

אולם אין בדבריו סתירה לדעות הפוסקים שהבאנו לעיל, משום שהחתם סופר מדבר באישה שניזונת מממון שלה שאינו שייכים לבעל, ובזה הבעל אינו מקיים את חובותיו כלפי אשתו, ולכן חששו שממונה יתכלה. אבל כשהאישה עובדת ומרוויחה שמן הדין מעשה ידיה שייכים לבעלה, ונמצא שהוא מפרנסה והרי הוא כאומר לה "צאי מעשה ידיך במזונותיך". וכן כתב בשו"ת ויען אברהם (סימן כו, דף לד ע"א) ובפד"ר (חלק ה עמ' 332) שהובא לעיל.

### העולה לדינא

מאחר שלא מוצו ההליכים ולא התברר בבית הדין שהאיש לא רוצה לזון את האישה ולא הייתה ודאות לבית הדין שאין תקווה שהחיים ביניהם יהיו תקינים. ובנוסף לכך: האישה עבדה

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

והתפרנסה ממעשה ידיה, ובנדון זה נחלקו הפוסקים אם אפשר לחייב גירושין, ויש לצדד שאף לא נוכל לחייב את הבעל בכתובה. לכן מספק אין לחייב בתשלום הכתובה.

אולם מאחר שהבעל מכיר בחיובו לשלם את הכתובה (אלא שהוא מוכן לשלם לאישה רק סך מועט כל חודש) אני מצטרף לעמדת עמיתיי הדיינים שליט"א שיש לפשר בין הצדדים וכפי שכתבו במסקנת דבריהם.

הרב ירון נבון

פסק דין ומתן הוראות

לאור כל הנ"ל פוסק בית הדין:

- א. האישה ישלם לאישה – גרושתו עבור הכתובה סך של 40,000 ש"ח.
  - ב. האישה ישלם את הסכום הנ"ל בתשלומים חודשיים של 700 ש"ח.
  - ג. מותר לפרסם את פסק הדין לאחר השמטת פרטים מזהים של הצדדים.
- ניתן ביום כ"ב באייר התשע"ט (27.5.2019).

הרב ירון נבון

הרב יאיר לרנר

הרב יהודה שחור

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה